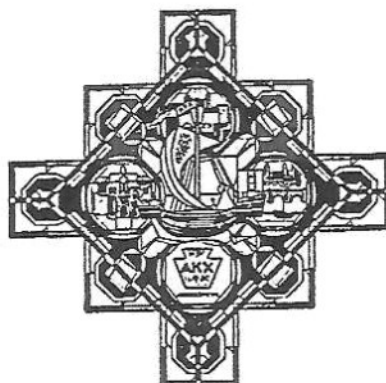

GEDENKSCHRIFT

TER GELEGENHEID VAN
HET 75-JARIG BESTAAN VAN DE FIRMA

PECK & Co.

1857 * 27 APRIL * 1932

SAMENGESTELD DOOR
DEN HEER J. F. L. DE BALBIAN VERSTER, JOURNALIST TE AMSTERDAM,
NAAR GEGEVENS HOOFDZAKELIJK VERSTREKT DOOR
DE FIRMA PECK & Co., AMSTERDAM

1932

Amsterdam, 27 April 1932.

Het is ons een groot genoegen U hierbij een exemplaar te mogen aanbieden van het Gedenkboek, uitgegeven ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan onzer firma. Wij hebben den Heer J. F. L. de Balbian Verster, een journalist met historischen zin, bereid gevonden zich met de samenstelling van dit boekje te belasten.

In de hoop, dat de geschiedenis onzer firma Uwe belangstelling zal hebben, teekenen wij,

Hoogachtend,

PECK & Co.

ER is een tijd geweest, dat de bevolking van Amsterdam, voor haar behoefte aan water voor huishoudelijk- en keukengebruik geheel op de grachten en burgwallen was aangewezen. Zelfs het drinkwater moest zij uit die grachten putten. Men kan het zich nauwelijks meer voorstellen, maar het is ook heel lang geleden! In de 16e eeuw moest de stadsregeering alle moeite doen, om door strenge keuren de verontreiniging van de grachten tegen te gaan.

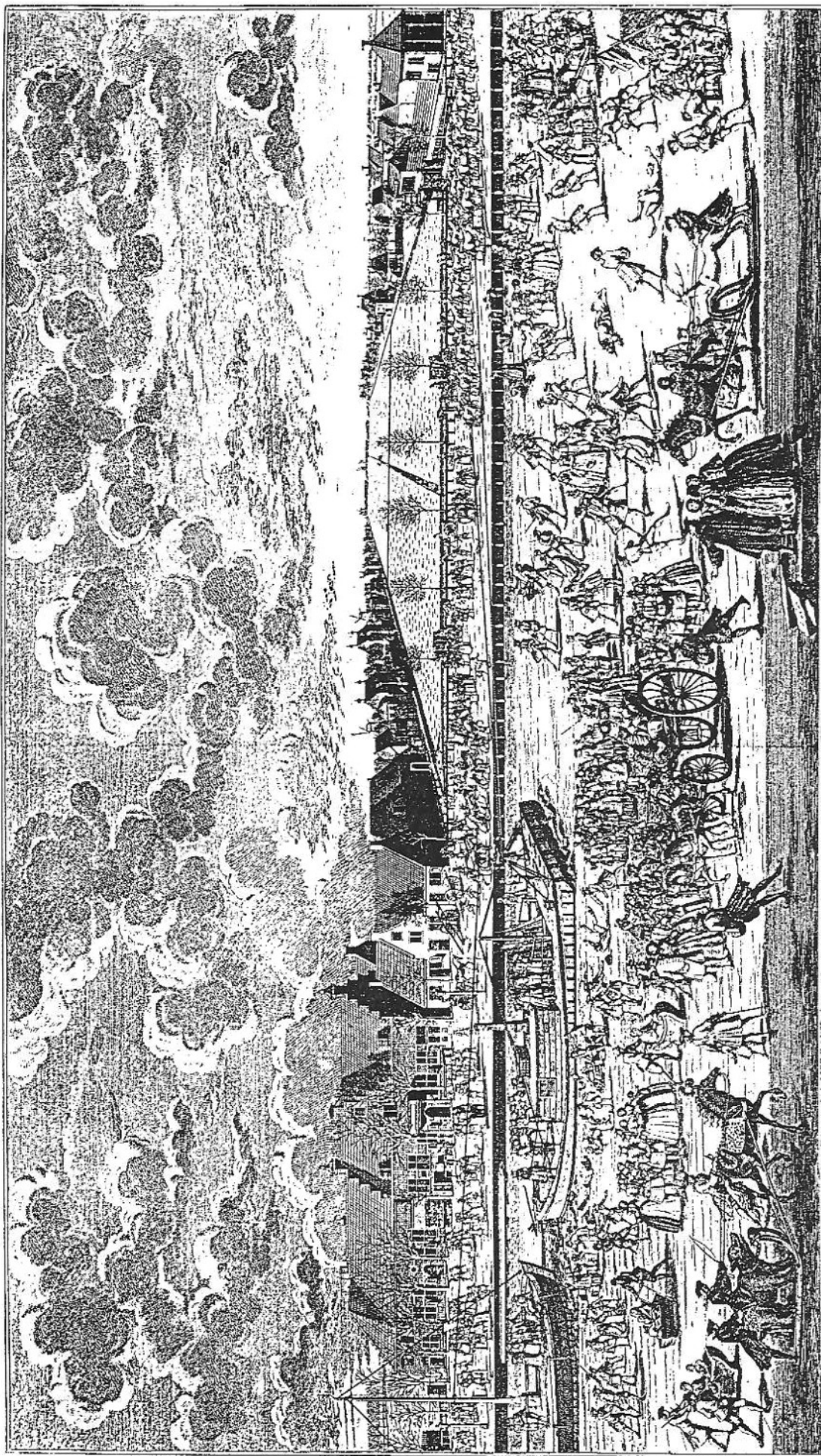
Toen in 1540 Karel V onze stad zou bezoeken, werd hem een lang verblijf ontraden, omdat het water er niet deugde en men zich den dood er aan kon drinken.

De vervuiling nam steeds toe, zoo zelfs dat de brouwers versch rivierwater lieten aanvoeren aan den Overtoom, waar zij het dan in hun eigen schuiten overpompten. Toch bleef de burgerij nog in de 17e eeuw water putten uit de grachten. In de Warenar van P. Czn. Hooft wordt daarop gezinspeeld, waar het heet: „Heeft er niemant wat grafts-waters? Hij schenke me ien dronkje.” Het volk behielp zich met regenwater, dat zoo goed mogelijk in bakken en regentonnen werd opgevangen en voor het overige werd het water aangevoerd in schuiten uit de Vecht. De stedelijke regeering bemoeilijkte dien aanvoer niet, omdat in droge zomers daarin het eenige middel lag om de burgerij van drinkwater te voorzien. Maar de toestand werd nijpend, als bij zwaren ijsgang de waterschuiten niet, of althans niet dan met groote moeite door den dichtgevroren Amstel of over de Zuiderzee binnen de stad konden komen.

De brouwers hadden een voor gezamenlijke rekening gebouwd en ijsbreker, waarvan de waterhalers, van ouds „parlevinkers” geheeten, tegen betaling van hun aandeel in de kosten, mede gebruik konden maken. Een herinnering aan dien tijd levert de ijsbreker van 1696, afgebeeld op de fraaie prent naar Tileman van der Horst, waarvan U hiernevens een reproductie vindt. Het koffiehuis „de Ysbreker” aan den Amstel herinnert nog aan dien tijd.

Bijna een eeuw bleef deze ijsbreker voor rekening van de brouwers varen, totdat hij in 1786 door de stad in eigen beheer werd genomen. Daarmee kwam tegelijk een revolutie in het bedrijf der parlevinkers, die zich nu vereenigden in een gilde onder den naam „Verschwater-Sociëteit”, welke alle stadswaterbakken huurde, die op de meeste pleinen werden aangelegd. De sociëteit bestond in 1796 uit 44 waterhalers en beschikte over 246 leggers.

Genoeg reeds om te doen begrijpen, dat de watervoorziening van Amsterdam gedurende eeuwen alles te wenschen heeft overgelaten. Welken invloed dit heeft gehad op de gezondheid, is zelfs niet bij benadering te schatten. De groote sterfte in de jaren, waarin de stad werd geteisterd door de vreeselijke pest,

Winter Vreugde op den Amstel
en 't gaan des Ysbrekers en der Waterschuiten.

in lateren tijd door cholera en typhus, is ongetwijfeld voor een deel ook daaraan toe te schrijven. Voor een hedendaagsch hygiënist om van te gruwen! Dit Venetië van het Noorden, van water doortrokken en aan alle kanten door water omringd, kon slechts met gebrekkige middelen voorzien worden van drinkwater.

Water, water everywhere

And not a drop to drink.

Tot in de eerste helft der 19e eeuw was in den voorvaderlijken toestand nog weinig verandering gekomen. Voor een aanzienlijk deel moest het milde hemelwater in de behoefte voorzien; maar in welken toestand kwam het tot de gebruikers? Het stroomde van de bemoste pannen in looden goten, over looden vloeren van het platte dak naar de pijp, die het eindelijk in den regenbak verzamelde. Het werd op dien langen weg nog verontreinigd door rook van de fabrieken, door vuil, dat katten in de goten brachten, en des winters door vervuild sneeuwwater, dat in de bakken kwam. Soms bleef een restant van het water op de oneffen plekken tusschen de opstaande ribben van gesoldeerde scheuren staan, droogde er op in de zon en liet het lood verweerd en schilferig achter, totdat het bij een nieuwe regenbui mee den regenbak inging. Bij vele ongesteldheden plachten de dokters al spoedig te vragen, hoe het met den regenwaterbak gesteld was. Loodvergiftiging en al haar gevolgen waren aan de orde van den dag. Al mocht het water, dat van de schimmelige, morsige daken langs zijn looden weg in den donkeren regenbak kwam, in de kraakzindelijke keuken uit een blinkend gepoetste, koperen kraan naar buiten gepompt worden, het was er niet minder om verontreinigd. Filtreertoestellen en filters in hun toenmalige constructie konden het euvel niet verhelpen.

De menschen, die geen regenbak hadden, waren aangewezen op het schuitenwater, dat nog steeds door de parlevinkers werd aangevoerd. Deze lieten hun lange schuiten ergens in de Vecht of het Gein zoover volloopen, dat voor- en achterstevan nog net even boven het water uitstaken. Dan werden zij naar de stad gevaren en door de stad geboomd. Was er ijs, dan werd in den Amstel de ijsbreker aan het werk gesteld en in de grachten een kanaal gehakt, waardoor gansche vloten voeren.

Uit de varende schuiten werd het water overgepompt in de hier en daar in de grachten gestationneerde zolderschuiten, die door een plank met den wallekant verbonden waren en waarop een man voorzien van emmers, om het publiek te bedienen, de wacht had. Hij pompte twee volle emmertjes, dat heette „een gang water” bracht die naar den kant en streek zijn centen op.

De verkoop van het water was nu al in de tweede hand gekomen, want de parlevinkers, die in het jaar 1844 met 27 schuiten naar de Vecht voeren en

daarmede per jaar 2400 of 2500 tochten deden, sleten het drinkwater aan de zoogenaamde waterboeren en deze bewaarden het in gesloten vaartuigen, de „leggers”, waarvan er toen 290 in de grachten lagen.

Aangezien de parlevinkers hun schuiten vulden door ze gedeeltelijk te laten zinken en ze het water dus verkregen, zooals de Vecht met haar aanliggende boerderijen en met haar keulenaars het gaf en het daarna ook in de waterschuiten weer werd blootgesteld aan verontreiniging in de onfrissche grachten, waren filters en distilleertoestellen onontbeerlijk.

Iedereen kon dus water halen aan de schuit van den waterboer, die dikwijls tegelijk melkboer was (!), voor 2 cent per emmer. Als men het aan huis liet brengen door den melk- en waterboer, kostte het voor een gang van twee emmers slechts een stuiver. Dat was de gewone prijs, maar die steeg aanmerkelijk, als de vaart door vorst gestremd was. Dan betaalde men voor een gang wel een schelling (30 centen).

Alleen de welgestelden konden zich de luxe veroorloven van volmaakt zuiver water uit Haarlem of uit de beroemde St. Mariepomp in Utrecht, dat in kruiken werd afgeleverd, of zelfs, opperste weelde, van mineraalwater te drinken uit de vermaarde Duitsche bronnen.

Het is alles bijeen genomen niet te veel gezegd, dat het overgrootste deel of 7/8 der bevolking van Amsterdam (volgens de telling van 19 November 1849 224.035 zielen), nog in de eerste helft van de vorige eeuw of regenwater dronk, of schuitenwater. Geen van beide kon, naar hetgeen uit het voorgaande reeds duidelijk is geworden, aan de tegenwoordige wetenschappelijke eischen ten opzichte van zuiver drinkwater voldoen.

Het denkbeeld om Amsterdam van frisch, zuiver water te voorzien, door het van elders hierheen te leiden, was niet nieuw, maar vele plannen waren op niets uitgelopen. In 1847 echter, was de gepensioneerde majoor der genie C. D. Vaillant, de eerste, die een concessie vroeg voor een duinwaterplan. Hij werd bespot, gehoond en belachelijk gemaakt, zoodat de majoor ten slotte zijn plan liet varen.

Maar er was ten minste één man, die het niet belachelijk vond. Dat was de populaire schrijver en dichter Mr. Jacob van Lennep. In het gedenkwaardige jaar 1848 dwaalde de schrijver van Ferdinand Huyck en van de Roos van Dekema dikwijls om het huis te Manpad en in het Mariënbosch of op Leyduin, wanneer hij op familiebezoek was, en in zijn verbeelding zag hij reeds de heldere duinbeek naar zijn vaderstad stroomen.

Die droom, door den Heer Vaillant in hem gewekt, liet hem niet meer los. Hij wendde zich tot den Engelschen ingenieur Croker, die van waterleidingen

verstand had; hij bezocht hem in Londen en noodigde hem uit naar Haarlem en de Hollandsche duinen te komen. Samen met dezen deskundige wandelde hij langs de hem zoo goed bekende duinpaden en het gaf hem groote voldoening, dat het plan van den Heer Vaillant door den Engelschen ingenieur voor volkomen verwezenlijking vatbaar werd geacht. In 1850 schreef Van Lennep een stuk over zijn plannen en hij ontwierp de statuten voor een naamlooze vennootschap. Het water in de duinen in de omgeving van Overveen, zou door ijzeren buizen, langs den Haarlemmerweg, naar een reservoir bij Amsterdam worden geleid en vandaar verder door stoomkracht weder in buizen door de stad worden gevoerd. De stad Amsterdam had reeds concessies verleend tot het leggen der buizen en tot alle benoodigde werkzaamheden op haar grondgebied.

De hoogbejaarde Professor David Jacob van Lennep, de vader van den dichter, had op onbekrompen wijze het hem toebehoorende Mariënduin aan de maatschappij afgestaan, toen dit het meest geschikt terrein voor de onderneming was geoordeeld. Het belang van zijn stadgenooten woog bij hem zwaarder, dan het gemis van een deel der hem dierbare gronden en het verdriet, anderen op zijn bodem den meester te zien spelen.

Nu was de moeilijkheid nog het noodige kapitaal van f 2.200.000 bijeen te brengen. Het prospectus was door een aantal Amsterdammers mede onteekend, maar het vond over het algemeen weinig instemming, daarentegen veel bestrijding. Wat! Nog meer pijpen in den grond, naast die der gasfabrieken? De straten en grachten zouden verzakken. Water en nog wel drinkwater uit de duinen? Het was belachelijk te denken, dat die ooit water genoeg zouden kunnen leveren. Geld geven voor zulk een onderneming? Bijna niemand der rijke Amsterdammers, die er aan dacht; tenslotte moest de commissie tot haar diepe teleurstelling in Maart 1851 verklaren dat zij haar bemoeiingen moest opgeven.

Gelukkig, maar tot schande van de al te voorzichtige Amsterdammers, kon echter twee maanden later bekend worden gemaakt, dat de onderneming, dank zij den aanzienlijken steun uit Engeland, toch tot stand zou komen. De voldoening moest voor den gullen maar ook trotschen Amsterdamschen Patriciër Jacob van Lennep, een bitteren nasmaak hebben gehad.

Op 11 November 1851 was er feest op het Huis te Manpad. De Duinwater-Maatschappij was in Juli tot stand gekomen. De plaats, waar met het graven een begin zou worden gemaakt, was aangewezen. Koning Willem III had zijn ingenomenheid met de onderneming betuigd, ook door te gedoogen, dat de toen elfjarige Prins van Oranje bij de feestelijke opening tegenwoordig zou

zijn. De Prins was in dien tijd op de vermaarde kostschool te Noorthey en hij kwam onder geleide van zijn gouverneur op het versierde terrein. Van Lennep hield een toespraak, waarna de jonge Prins de eerste spade in den grond stak

Aan deze, in haar gevolgen zoo gewichtige gebeurtenis, heeft Nicolaas Beets, toen reeds bekend en gevierd als Hildebrand, de schrijver van de Camera Obscura en in dien tijd predikant in het naburige Heemstede, een gedicht gewijd, onder den titel „Het Oranjewater", waarvan het slot luidt:

Vloeit, heldre spranken, op den wenk
Van Willems zoon verkreken,
Bruischt, als een koninklijk geschenk
Zijn dankbre Hoofdstad tegen.
Voert bloemen van gezondheid aan,
Die frisch en vrolijk open gaan,
En laat uw zuivre teugen
Het laatst geslacht verheugen.

Niettegenstaande alles wat kleingeloovigen, ongeloovigen en spotters voorspeld hadden, werd het grootsche werk der duinwaterleiding met kracht voortgezet; alle bezwaren werden overwonnen en het slaagde geheel. Reeds op 12 December 1853 wierp een tijdelijk bij de Willemspoort opgerichte fontein een breeden, helderen straal duinwater omhoog en toen de winter van 1853 op '54 vroegtijdig inviel, haastte de maatschappij zich er een toestel te plaatsen, waar iedereen, voor één cent per emmer, water kon krijgen. Alleen in de laatste, helft van December tot einde Januari, werden 400.000 emmers afgeleverd voor niet meer dan één cent per emmer, terwijl die vroeger bij dergelijke winters vijf centen hadden gekost en wat dus zeer goedkoop werd gevonden. Waterlevering in de huizen vond echter nog niet plaats, eerst per 1 Mei 1854 konden de eerste abonnementen ingaan. Later plaatste de maatschappij op verschillende punten der stad standpijpen, waar men eveneens voor één cent zijn emmer gevuld kon krijgen. Toen de meeste waterboeren na eenigen tijd de Vecht den rug toekeerden om het water eenvoudig aan de standpijpen te halen, was het pleit voor goed gewonnen. Het aantal aansluitingen nam voortdurend toe en het buizenet drong langzaam maar zeker door tot in elk hoekje der stad, tot in de eenvoudigste woningen.

De Martelaarsgracht in 1857,
toen Peck en Co. haar bedrijf begon.

HOE nu de concessie, die op 19 December 1851 aan de Duinwater Maatschappij verleend werd, tevens, zij het dan ook indirect, de aanleiding zou worden voor de oprichting van de firma Peck & Co., willen wij hier uiteenzetten.

Aan de uitvoering der werken, noodig om Amsterdam van duinwater te voorzien, had de Engelsche firma John Aird, die reeds op groote ervaring in het maken van waterleidingen kon bogen, een zeer belangrijk aandeel gehad.

Zij had zich voor de uitvoering der werkzaamheden gevestigd in een perceel op den Nieuwendijk L 313, bij de Martelaarsgracht en de Heer Geo. Peck Jr., een jongeman van Engelsche afkomst, toen 22 jaar oud, trad bij de firma John Aird in dienst. Hij bewees in zijn functie belangrijke diensten, onder meer als tolk tusschen de Engelsche ingenieurs en de Hollandsche onderaannemers en werklieden. Intusschen deed hij ook groote ervaring op en verwierf zich veel technische kennis, zoodat hij na eenige jaren geheel vertrouwd was met de moeilijke, toen geheel nieuwe problemen, die zich bij den buizenaanleg en bijkomende werken voordeden.

Zoo stonden de zaken, toen in 1857 de firma John Aird de werken, die haar door de Duinwater Maatschappij waren opgedragen, geheel had opgeleverd en besloot naar Engeland terug te keeren.

De Duinwater Maatschappij had haar buizenet nog niet doorgetrokken in de buurten R en S (de zoogenaamde Jodenbuurt), omdat zij daar te weinig aansluitingen verwachtte. De Heer Geo. Peck Jr. begreep echter direct, dat als eenmaal de groote voordeelen van het leidingwater overal ingezien waren, ook de bewoners van deze zoo dicht bevolkte buurt op de waterleiding zouden willen worden aangesloten, zoo goed als de talrijke bewoners van andere stads-gedeelten die niet direct tot een abonnement hadden besloten en op grond van deze overweging durfde hij het risico aan, na het vertrek van John Aird de zaak voor eigen rekening voort te zetten.

Hij kwam dus met den vertegenwoordiger van de firma John Aird, den Heer James Basire Jun. overeen, dat hij de overgebleven voorraden tegen taxatieprijs zou overnemen ten bewijze waarvan, gedateerd 23 April, in het Algemeen Handelsblad, dat op 24 April 1857 uitkwam, een dubbele advertentie geplaatst werd, die op de volgende pagina is weergegeven.

Slechts enkele dagen later kwam er een groote wijziging in den opzet. Besprekingen, die de Heer Geo. Peck Jr. reeds vroeger had gevoerd met den vriend zijner schooljaren, den Heer J. H. H. Leonhardt, leidden weldra tot het besluit, om de zaak voor gezamenlijke rekening te gaan drijven en op Maandag 27 April

Nieuwendijk 74
(gebouwd ± 1730).

1857 werd de zaak van John Aird voortgezet door de Heeren Geo. Peck Jr. en J. H. H. Leonhardt, onder de firma Peck & Co.

Het bedrijf was gehuisvest in het reeds eerder genoemde perceel, dat destijds genummerd was L 313. Later bij de vernummering van 1874 kreeg dit huis het nummer 74, dat het heden nog draagt.

Hoofdzakelijk bestonden de werkzaamheden voorloopig uit het aanleggen van hoofd- en dienstleidingen, en daarnaast uit het maken van de huisleidingen en het leveren van de verschillende toestellen. Zij sloot met de Duinwater Maatschappij een overeenkomst, waarbij zij het uitsluitend recht verkreeg het buizenet uit te breiden in de buurten, waar de maatschappij weinig aansluitingen verwachtte. Daar mocht de firma, behalve de benodigde toestellen, ook het duinwater leveren! Deze overeenkomst werd met onderling goedvinden pas in 1885 ontbonden.

De eerste jaren werden vrijwel uitsluitend door deze werkzaamheden in beslag genomen. Maar de firma had ook buiten Amsterdam een goeden naam gekregen voor het leggen van leidingen. Reeds in 1859 werd haar opgedragen een buizenet aan te leggen in verschillende gemeenten als Sliedrecht, Giesendam en Nederhardinxveld. Later volgden er nog vele andere, waarbij o. a. Apeldoorn, Enschedé,

DUINWATERLEIDING.

DE ONDERGETEEKENDE geeft hierbij kennis, dat hij de Zaak, gevestigd in het Huis L 313, Nieuwendijk, heeft overgedragen aan den Heer GEO. PECK JUN., die bijna drie Jaren met ijver en nauwgezetheid in zijne dienst is werkzaam geweest.

Dank zeggende voor het genoten vertrouwen, beveelt hij zijnen Opvolger minzaamst aan.
23 April 1857.

De Agent van JOHN AIRD,
JAMES BASIRE JUN.

Zich refererende aan bovenstaande Advertentie, neemt de Ondergeteekende de vrijheid zich aan te bevelen tot het leveren, plaatsen, veranderen en herstellen van Buizen, Kranen en verdere Toestellen, voor zeer matige prijzen. Zijne relatien met de voornaamste Fabrieken en de routine en ondervinding zijner Werklieden, vertrouwt hij dat genoegzame waarborg zijn zal voor de doelmatigheid en deugdzamenheid zijner werkzaamheden.

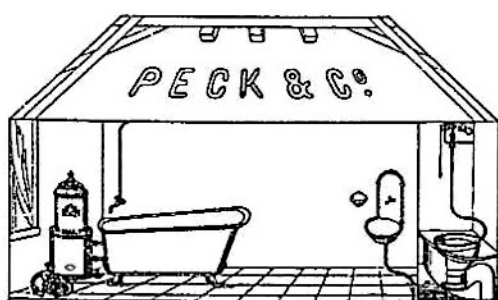
Het Kantoor en Magazijn blijft gevestigd in het Perceel L 313, Nieuwendijk, en zal even als vroeger ruimschoots van alles voorzien zijn, wat tot het Vak behoort.
(7251)

GEO. PECK JUN.

Hengelo, de Zaanstreek, enz. Toen nog weer wat later ook in Rotterdam eindelijk plannen werden gemaakt voor een waterleiding, heeft de firma het wen-

schelijk geacht bij het begin der exploitatie in 1873, een tijdelijk filiaal te openen op de Delftsche Vaart No. 331, en dat is er tot '76 gebleven.

Langzamerhand breidde zich het arbeidsveld, waarop de firma zich bewoog, aanzienlijk uit. De gasvoorziening verkeerde in Amsterdam reeds in een verder stadium van ontwikkeling dan die van drinkwater. Een aantal gemeenten was zelfs reeds eerder dan Amsterdam, door particulier initiatief, in het bezit van

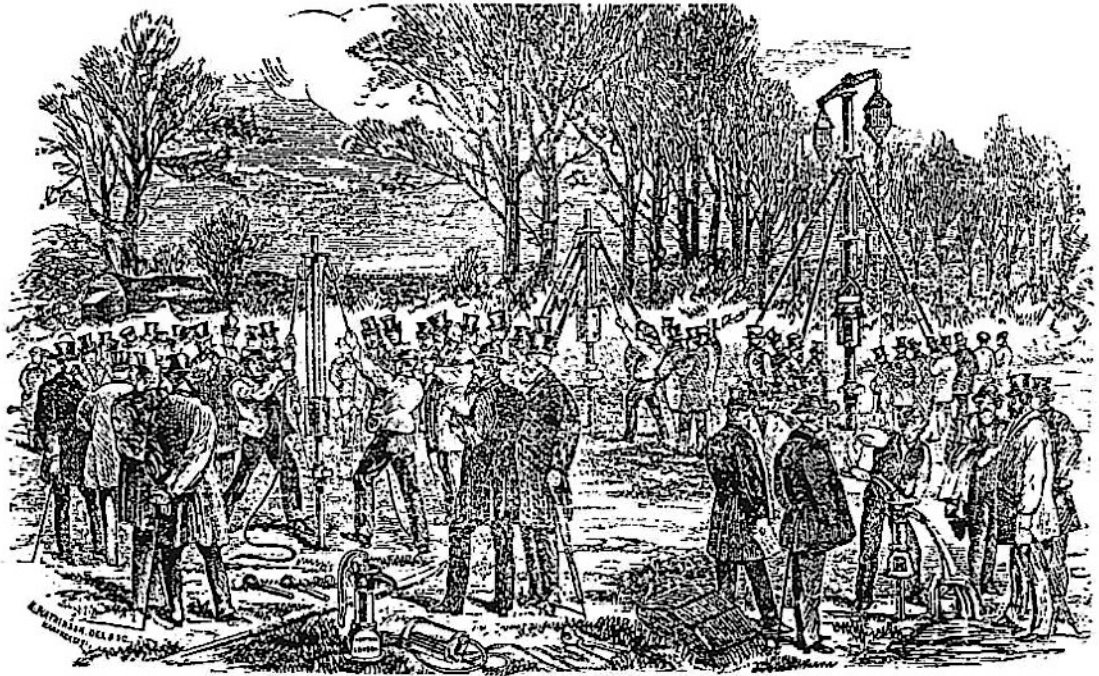
Badkamer uit het jaar 1860.

een gasfabriek gekomen, en het is dus begrijpelijk, dat al spoedig na haar oprichting de firma zich ook met den aanleg van gasleidingen belastte.

Als curiositeit geven wij hier nog een afbeelding van een badkamer, die in 1860 of daaromtrent, voor zeer modern doorging, de trots van den eigenaar en het duidelijk bewijs was, dat deze met zijn tijd wist mee te gaan.

Doch om terug te keeren tot wat in den eersten tijd toch de hoofdzaak was, n.l. de watervoorziening: hierin mocht wat betreft de groote gemeenten langzamerhand eenige verbetering zijn ingetreden, op het platteland was dat nog lang niet het geval. Daar heerschten werkelijk noodtoestanden, die ten hemel schreiden. Het werd daarom door velen als een zegen beschouwd, toen Peck & Co. in 1868 een overeenkomst trof met den Heer J. L. Norton te Londen, waarbij haar het recht werd verleend Nortonwellen volgens het naar hem genoemde vernuftige systeem te slaan. Natuurlijk moesten al die wellen ook van pompen voorzien worden en daardoor ontstond tegelijk naar dat artikel een groote vraag. Het is onnoodig hierover in bijzonderheden te treden, maar we mogen wel constateeren dat het aantal Nortonsche pijpwellen, dat door Peck & Co. in Nederland geslagen werd, niet te tellen is! Hoe het groote succes dezer Nortonwellen allerwege den aandacht had is onder meer af te leiden uit verschillende courantenberichten uit die dagen. Zoo leest men bijvoorbeeld in het Utrechtsche Dagblad van 15 Juli 1874:

„Dat de kans van welslagen voor een Nortonsche Pijp wel ter bekoming van „drinkwater op de ongunstigste plaatsen hier in het land niet tot de onmogelijkheid behoord, heeft de firma Peck & Co. te Amsterdam onlangs hier ter stede „doen blijken. Op eene diepte van ruim 60 Engelsche voeten heeft zij met het „door haar verbeterd Nortonsch systeem een pijp geslagen op het St. Pieters- „Kerkhof, vóór het koetshuis van Mevrouw Taets van Amerongen van Nate- „wisch, waardoor het prachtigste water is verkregen, dat door verschillende

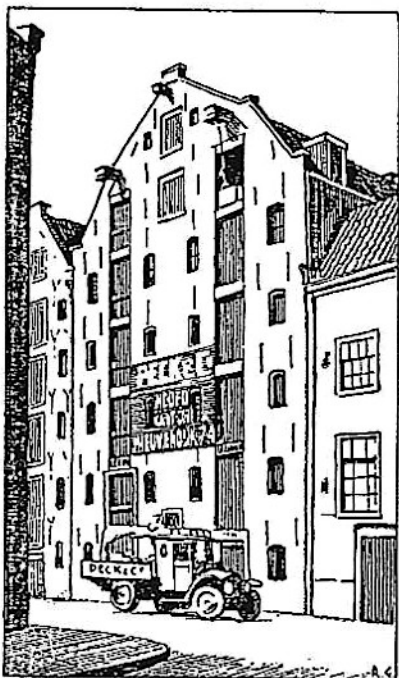

De belangstelling bij het slaan van een Nortonwel.

„autoriteiten is goedgekeurd. Ook in Zeist en Omstreken is die firma met het „beste succes werkzaam.”

Nadat de firma aanvankelijk verschillende soorten van pompen had geplaatst, slaagde zij er in een overeenkomst te treffen met de Amerikaansche firma W. & B. Douglas en daardoor is zij in staat geweest duizenden pompen van dit merk te leveren. Toen echter was de zaak van een zuiver technisch en uitvoerend bedrijf reeds meer en meer in een handelsonderneming omgezet. Daarbij moeten wij thans toch een oogenblik stilstaan.

Toen Amsterdam Rotterdam en andere steden eenmaal van goed drinkwater waren voorzien, werkte dit voorbeeld aansporend voor vele andere gemeenten. In den begintijd waren John Aird en zijn opvolgers Peck & Co. daarbij als pioniers opgetreden, omdat de loodgieters met dit werk nog niet vertrouwd waren. Maar gaandeweg begonnen ook deze zich toch toe te leggen op den aanleg van waterleidingen, evenals op de gasfitterij. Dit lag ook in de reden, want in de groote steden was het regenwater bijna geheel als drinkwater in den ban gedaan en waren houten en looden pompen opgeruimd, en zoo viel het aanleggen van de waterleiding ten deel aan de loodgieters, die zich zeker over die vermeerdering van werk niet te beklagen hadden. Maar des te grooter werd daardoor de vraag naar materiaal en daarom ging de firma zich voortaan meer

Het pakhuis Leeuw en Leeuwin
Koggestraat 2.

In de meeste plaatsen, ook in Amsterdam, loosden de huisrioleeringen in grachten en kanalen. In het tijdvak van 1860—1880 kwamen, eerst in de groote steden en langzamerhand ook in de kleinere, rioolstelsels tot stand, waardoor de faecaliën en andere afvalstoffen buiten de bebouwde kom werden gebracht. De uitvoering van deze werken bezorgde ook aan Peck & Co. nieuwe bedrijvigheid en tevens ontstond er in haar handelszaak groote vraag naar gegoten ijzeren afvoerbuizen voor rioleering, schepputbakken en andere rioleering artikelen.

Een en ander bracht natuurlijk mede, dat de ruimte in de magazijnen spoedig ontoereikend werd, en zoo kon in 1870

en meer toeleggen op den handel. De verkoopafdeeling werd hoofdzaak. Machinisten, smeden, loodgieters, koperslagers en vele anderen konden bij haar alles vinden wat zij maar noodig hadden. Deze evolutie van belang was na een ongeveer twintigjarig bestaan geheel voltrokken. Van een zuiver technisch en uitvoerend bedrijf was Peck & Co. een handelszaak geworden.

Het duinwater werkte een kwistiger watergebruik voor allerlei doeleinden in de hand en het verbruikte water moest natuurlijk weer afgeleid worden. Zoo werden er ook hoogere eischen gesteld aan de rioleeringen in de huizen. In den eersten tijd waren het vooral geglazuurde Engelsche buizen, die voor dit doel door Peck & Co. in groote hoeveelheden werden geïmporteerd.

Leeuw en Leeuwin na den brand van de
Ronde Luthersche Kerk in 1822.

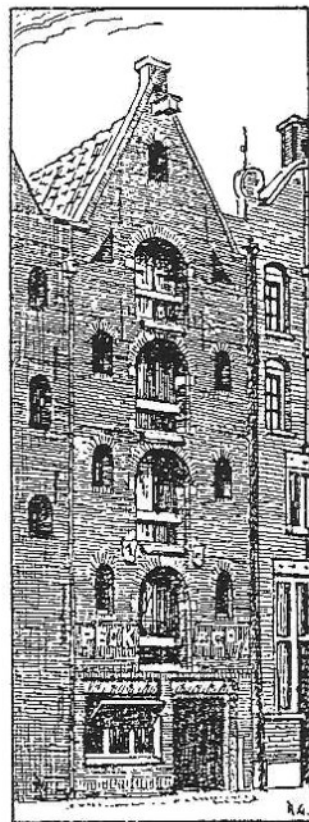
in de Koggestraat achter de Ronde Luthersche Kerk een pakhuis, „Leeuw en Leeuwin” geheeten, in gebruik genomen worden. Dit pakhuis was tijdens den brand van de Ronde Luthersche Kerk aan het Singel in 1821 voor een groot deel verwoest, maar werd korten tijd later geheel in den oorspronkelijken toestand gerestaureerd. De Koggestraat was ten tijde van bedoelden brand nog een grachtje, zooals de afbeelding toont.

Maar de waterleiding, die reeds in tal van gevallen oorzaak was geweest van een te voren ongedachte uitbreiding van het bedrijf, had nog andere toepassingen ten gevolge. Onder den invloed van beroepsbrandweren werd het vraagstuk der beveiliging tegen brandgevaar en tegelijk ook van het voorkomen daarvan onder oogen gezien. Dit had tengevolge, dat in vele openbare gebouwen en in fabrieken afzonderlijke installaties werden aangelegd om een brand reeds in den aanvang te stuiten. Hiervoor waren verschillende artikelen noodig: brandkranen, hydranten, hennep- en vlasslangen en nog vele andere.

Door de snelle uitbreiding was een chronisch gebrek aan opslagruimte ontstaan. In 1878 waren de perceelen Nieuwendijk 64, 66 en 68 reeds als magazijnen ingericht. Daarevenwel deze panden, hoewel zij met den Nieuwendijk mee nummeren, geen front aan die straat hebben, maar indertijd van den Nieuwendijk af door een gang, genaamd de Klapmutsensteeg, bereikbaar waren, zult U van deze gebouwen de gevelaanzichten niet afgebeeld vinden. Slechts korten tijd later, in 1881, kon de firma het pakhuis „Bok en Beer” aan de Koggestraat No. 7 koopen en zij hoopte daarmee, althans voorloopig, voldoende ruimte ter beschikking te hebben.

Kort daarna, in 1882, mocht de firma haar 25-jarig bestaan gedenken, waarbij zij met groote voldoening kon terugzien op hetgeen in een betrekkelijk kort tijdsverloop was bereikt.

Successievelijk vulden zich de magazijnen met alle artikelen die voor den aanleg van gas- en waterleiding noodig waren, waaronder allerlei gebruikstoestellen voor gas en water. Ook de toepassing van de centrale verwarming, al bepaalde die zich in de eerste tijden voornamelijk tot de verwarming van oranjerieën, serres en plantenkassen, deed haar invloed gelden. Zeer belangrijk werd daarnevens de stoomafdeeling met haar

Het pakhuis Bok en Beer
Koggestraat 7.

Nieuwendijk 72
(Afgebroken in 1899)

Nieuwendijk 62 - Valkenburg.

groote verscheidenheid van buizen, afsluiters en kranen, isolatie- en pakkingstoffen, smeermiddelen, drijfriemen; alles, wat maar in machinekamers en bij het stoomwerktuig te pas kon komen. Reeds in de eerste jaren was een afdeeling opgericht voor den handel in gegoten ijzeren bouwartikelen.

Het jaar 1883 was dat van de Internationale Koloniale en Uitvoerhandel Tentoonstelling en het heeft daardoor, ook voor Peck & Co., in verschillende opzichten nieuwen bloei gebracht.

In 1885 kreeg zij het perceel Nieuwendijk 72 door aankoop in eigendom, een bijzonder gewaardeerde aanwinst, omdat het juist naast

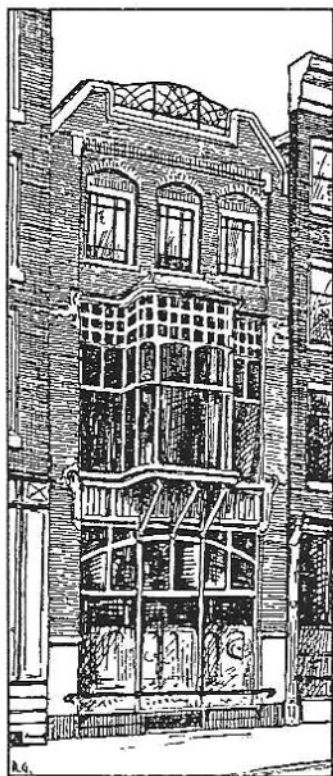
het huis Nieuwendijk 74 was gelegen. Nog een jaar later, in 1886, kwam daarbij nog het perceel Nieuwendijk 62, waardoor vooreerst weder in de behoefte aan ruimte was voorzien.

Toen het publiek eenmaal gewend was aan het groote gerief van stroomend water in de keuken, kwam van zelf het verlangen om dit ook in andere vertrekken van het huis te hebben. De vaste waschtafels in slaapkamers en badkamers waren een gevolg van dien wensch. Niet alleen de rijksten, maar ook de meer gegoeden begonnen hun woningen meer en meer hiermede in te richten. De vaste waschtafels van zeer uiteenlopenden vorm en van groote verscheidenheid besloegen vele tientallen meters wandruimte in de woonkamers.

Daarbij kwamen al gauw nieuwe modellen geysers voor badwaterverwarming, in plaats van het toen gangbare

Het pakhuys het Rinse Anijsvat
Koggestraat 9 (Afgebroken in 1899.)

Nieuwendijk 72 - Tegenwoordige toestand. (Gebouwd in 1900).

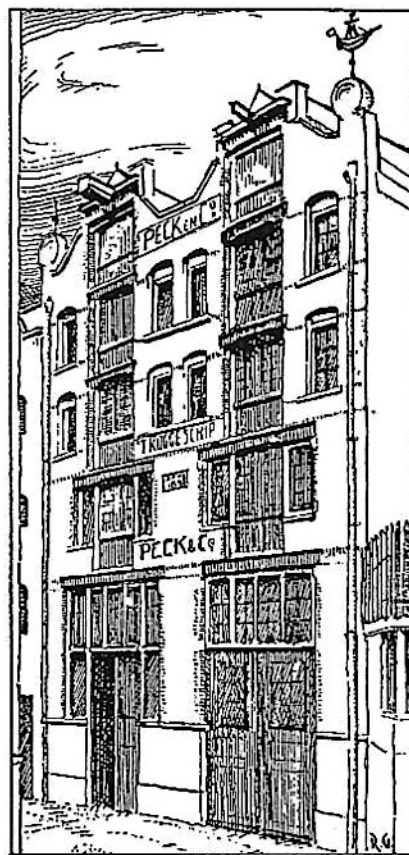
een algeheele herziening in de indeeling der opslagplaatsen ter hand te nemen. De schroefdraadsnijderij, die jaren lang onderkomen gevonden had op den Nieuwendijk, vond in „het Koggeschip” een speciaal voor dat doel gebouwde werkplaats met machine-kamer, van waar uit niet alleen de draadsnijmachines, maar ook de lift en de hijschijnrichting werden aangedreven. Het gelijkvloersche gedeelte werd speciaal als pijpenmagazijn gebouwd en met verdiepte perrons zoo ingericht, dat buizen tot 6 Meter lengte staande opgeborgen konden worden. De zolders bieden ruime gelegenheid voor het opbergen van sanitaire artikelen, pompen, filters, bouwartikelen, enz., enz.

model op driepoot, nu verouderd, maar dat velen zich zeker nog zullen herinneren.

Genoeg reeds om te doen begrijpen, dat zooveel artikelen opnieuw uitbreiding noodzakelijk maakten, en dat naar nieuwe bergruimte moest worden omgezien. In 1898 werd naast het pakhuis „Bok en Beer” in de Koggestraat een ander aangekocht, dat het „Rinsche Anijsvat” heette. Het werd geheel afgebroken en in de plaats daarvan verrees een nieuw, modern pakhuis, dat gedachtig aan den naam van de straat, „het Koggeschip” werd genoemd en dat in 1901 gereed kwam.

Intusschen was reeds in 1900 het perceel Nieuwendijk 72, „de Oude Karreman” gesloopt en een nieuw gebouw, dat meer aan de eischen voldeed in de plaats daarvan gekomen.

Het nieuwe pakhuis „het Koggeschip” maakte het mogelijk

Het pakhuis Het Koggeschip - Koggestraat 9. (Gebouwd in 1900).

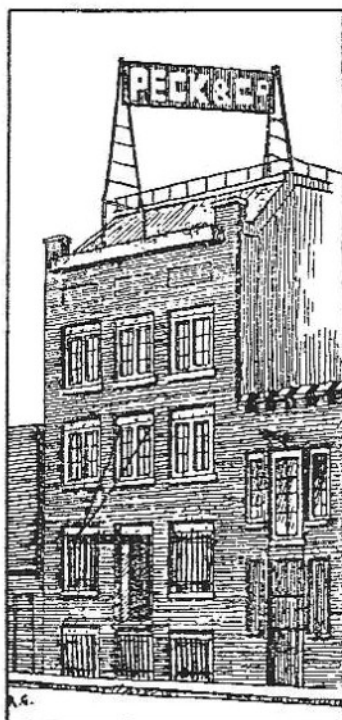
De vrijgekomen ruimte, op den Nieuwendijk, werd na algeheele verbouwing, gelijkvloers voor kantoorlokalen gebruikt, terwijl de 1e verdieping als toonzaal, de hogere verdiepingen als magazijn werden ingericht.

Inmiddels hadden de steeds voortgaande technische verbeteringen het meerdere malen noodzakelijk gemaakt, de sorteringen geheel te herzien en om te werken, wat veelal gepaard ging met ingrijpende wijzigingen in de magazijn-indelingen, zoodat in den aanvang van de 20e eeuw de zaak in velerlei opzicht

Gedenktegeltje, aangeboden door het personeel in 1907.

een geheel ander aspect bood dan in 1882, het jaar van het 25-jarig jubileum. Zoo naderde dan de datum 27 April 1907, waarop de firma Peck & Co haar 50-jarig bestaan mocht herdenken, in het gelukkig besef, dat zij in stijgenden bloei verkeerde. Het feit werd dan ook op eenigszins feestelijke wijze herdacht. Als een blijvende herinnering aan deze gebeurtenis, is, als geschenk van het personeel, in het midden van de kantoren op den Nieuwendijk een tegeltableau ge-

Fittingpakhuis
N. Z. Armsteeg 8 — 14.

plaatst, met afbeeldingen van de verschillende perceelen, welke toen in gebruik waren.

Dit tableau werd vervaardigd door de bekende fabriek Rosenberg te 's-Gravenhage en is geheel in de natuurlijke kleuren der gebouwen uitgevoerd.

Hiermede zijn wij genaderd aan de beschrijving van de derde kwarteeuw van het bestaan der firma. Zooals in een volgende afdeeling meer in bijzonderheden omschreven wordt, zette deze periode voor de firma helaas niet bijster gunstig in.

Had de zaak slechts eenige jaren voor het gouden jubileum een belangrijk verlies geleden door het overlijden van den stichter, den Heer J. H. H. Leonhardt, spoedig na het passeeren van dezen mijlpaal troffen haar kort achter elkaar wederom twee gevoelige slagen, doordat eerst de Heer George de Vries, procuratiehouder, daarna de firmant de Heer George Peck, (zoon van den oprichter), deze laatste in de kracht van zijn leven, door den dood aan de zaak ontvielen.

Om voldoende en doelmatige berging te kunnen verschaffen voor de steeds grooter wordende sorteering fittings, moest wederom naar nieuwe bergruimte worden uitgezien. Daarom werden in 1908 de perceelen N. Z. Armsteeg 8 — 14 aangekocht, die afgebroken werden om op den vrijgekomen grond een geheel uit beton opgetrokken pakhuis te bouwen. Dit fittingpakhuis, dat in 1909 voltooid werd en communicatie kreeg met het hoofdgebouw Nieuwendijk 74, biedt bergruimte voor de enorme sorteering **+GF+** fittings, die meer dan 8500 modellen telt.

Sedert 1910 mag men wel zeggen, zijn bijna alle groote steden van drinkwaterleiding voorzien. Daarna zag men, door samenwerking van kleinere gemeenten, groepsgewijze de watervoorziening ook op het platteland tot ontwikkeling komen. Toch is deze nog lang niet voltooid, want nog tegenwoordig vormen zich steeds nieuwe combinaties van gemeenten om de voordeelen van goede drinkwatervoorziening deelachtig te worden.

Tegelijk hiermede deed zich meer en meer de behoefte gevoelen aan stroomend warm water onder druk, dat dus evenals koud water in onbeperkte hoeveelheid en onder druk uit de tapkraan kan worden verkregen. Eenige jaren heeft men zich tevreden gesteld met warm water, zooals dat door

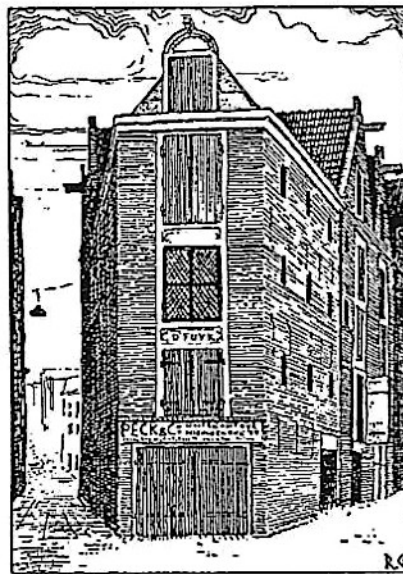

Nieuwendijk 70 -
Pand Purmerend.

de moeilijkheden met vele „Ersatz“-artikelen droegen er toe bij, dat aan deze periode weinig aangename herinneringen bewaard zijn gebleven. Van de ongewone slapte in het bedrijf werd gebruik gemaakt om de kantoren, die over verschillende perceelen verspreid waren, te verbouwen en zooveel mogelijk bijeen te brengen. Daartoe diende de aankoop, in 1916, van het huis Nieuwendijk 70, waardoor het mogelijk werd daarin gelijkvloers kantoorlokalen te vestigen en die te vereenigen met de reeds bestaande kantoren in het aangrenzende No 72. Onmiddellijk na den wapenstilstand werden de verbindingen met tal van overzeesche relaties hersteld en uitgebreid. Binnen korten tijd gelukte het haar de zaken weer op denzelfden voet van voor 1914 te kunnen voortzetten.

middel van gesloten (drukvast) geysers, zoogenaamde drukautomaten werd verkregen. Maar deze apparaten konden niet altijd aan het eenmaal verwende publiek voldoen. Men wenschte onmiddellijk bij het openen van de kraan warm water, doch de drukautomaten lieten eerst eenige liters koud water uit de kraan loopen en dat duurde langer naar mate de tapplaats verder van den drukautomaat verwijderd was. Hieraan kon tenslotte tegemoet gekomen worden door gecompliceerde apparaten, die echter door den hoogen prijs niet algemeen in gebruik werden genomen.

Het jaar 1914 naderde en daarmee de periode van vier jaren, waarin het bedrijf door de abnormale omstandigheden, die de wereldoorlog met zich bracht, ten eene male ontwricht werd. Vele bronnen, waaruit de firma sedert jaren gewoon was haar magazijnen aan te vullen, waren afgesloten. Een aantal artikelen kon zij toch blijven betrekken en dit ondanks alle invoermoeilijkheden, welke echter door het energiek optreden van de N. O. T., niet zwaarder drukten dan strikt noodig was. Maar allerlei distributievoorschriften en ook

Het pakhuys D'Fuik - Koggestraat 1.
(Vooraanzicht).

Het pakhuys D'Fuik
Koggestraat 1. (Zijaanzicht).

In de eerste jaren na den oorlog was het vooral de centrale verwarming, die de aandacht vroeg, voornamelijk omdat dit systeem ook voor particuliere huizen meer algemeen toegepast werd. Reeds meer dan 30 jaren vertegenwoordigt Peck & Co. de National Radiator Company, die op dit gebied altijd aan de spits heeft gestaan en steeds het nieuwste bracht op haar gebied.

De groote toepassing van centrale verwarming heeft de mogelijkheid geopend om deze te combineeren met warmwater-voorziening. Door een boiler met dubbelen wand of met spiraal wordt het leidingwater steeds circuleerend door de warmwaterinstallatie gevoerd, zoodat altijd en onmiddellijk overal in het huis warm water beschikbaar is. De betere voorziening met warm water is mede oorzaak geweest van een vermeerderde vraag naar vaste waschtafels en andere sanitaire artikelen.

Nogmaals moest om voldoende bergruimte te verkrijgen een nieuwe opslagplaats in gebruik genomen worden. Hier valt te vermelden, dat de pakhuys-

ruimte in 1918 werd vergroot door den aankoop van „D' Fuik” in de gewenschte omgeving (hoek Teerketelsteeg en Koggestraat).

Op gasgebied treft men zoowel voor de huishouding als voor de industrie in haar monsterzalen het nieuwste aan, dat de vooruitgang in de gastechniek bracht. Hetzelfde geldt voor gereedschappen en werktuigen; Jenkins afsluiters, Nicholson vijlen, Fletcher gashaarden en talrijke andere artikelen, die nog tegenwoordig gerenommeerd zijn, worden al sedert tal van jaren in den handel gebracht. Pompen verschenen in steeds nieuwe modellen, en ook de technische rubberafdeeling breidde zich voortdurend uit.

Ook de electriciteit zou in den nieuwen tijd meer de aandacht vragen. Tot dusver had Peck & Co. zich niet op den handel in electrische artikelen toegelegd, maar toen er vraag kwam naar electrisch aangedreven gereedschappen zooals boormachines, breekbeitels, zagen, hamers en dergelijke, legde zij zich ook op die artikelen toe, en voerde het thans welbekende merk Black & Decker hier te lande in.

Tegelijkertijd ontstond een stijgende vraag naar electrische pompen. De centrifugaalpomp in zelfaanzuigende uitvoering veroorzaakte een groote omwen-

Nieuwendijk 76.

teling in den pompenhandel. Zoo bracht de firma hare afnemers als een nieuwigheid eerst de Stork Babypomp en nu weer de Spoor zelfaanzuigende centrifugaalpomp. Indien de voortekenen niet bedriegen, is opnieuw een omwenteling zich aan het voltrekken ten aanzien van de buisleidingen voor warm en koud water. Binnen niet te langen tijd is te voorzien, dat de roodkoperen pijpleidingen, hetzij dan vertind of onvertind, samen met de klemfitting, die bij de dunwandige, roodkoperen pijp behoort, in vele gevallen de ijzeren buisleidingen zullen vervangen.

Als uitbreiding van de laatste jaren valt nog te vermelden, dat het perceel Nieuwendijk 76 in 1923 werd aangekocht; het biedt ruimte aan verschillende administratieve afdelingen, die langzamerhand te klein behuisd waren.

Van 1857—1932, dus 75 jaar achtereen, onafgebroken uitbreiding, zou den indruk wekken, dat Peck & Co. in al die jaren geen noemenswaardigen tegenspoed gekend zou hebben. Niets is minder waar! Ook deze zaak heeft haar moeilijke en minder gunstige jaren gehad. Met grootere of kleinere tusschenpoozen kwam een crisis nu en dan den vooruitgang remmen en soms ook weer gedeeltelijk te niet doen, maar ook telkenmale is weder nieuwe opbloei gevolgd.

Dit geeft moed voor de toekomst!

NA dit korte overzicht van het ontstaan en van den gestadigen groei van de firma Peck & Co., volgen enkele bijzonderheden over de personen, die deze zaak gedurende de 75 jaar van haar bestaan hebben beheerd.

De beide oprichters mochten van 1857—1872, dus vijftien jaren samenwerken. Op den 6den Juli 1872 kwam de Heer George Peck Jr., de naamgever van de firma, nog in de volle kracht van zijn werkzaam leven, nauwelijks 41 jaar oud, te overlijden. Het was een zware slag voor de zaak, zijn groote ervaring en werkkraft konden noode gemist worden. Zijn compagnon en mede-oprichter, de Heer J. H. H. Leonhardt heeft de zaken onveranderd voortgezet

met Mevr. de Wed. Peck als commanditaire. Een zoon van den overledene, eveneens George Peck geheeten, was op dit tijdstip nog te jong om in de zaak te worden opgenomen.

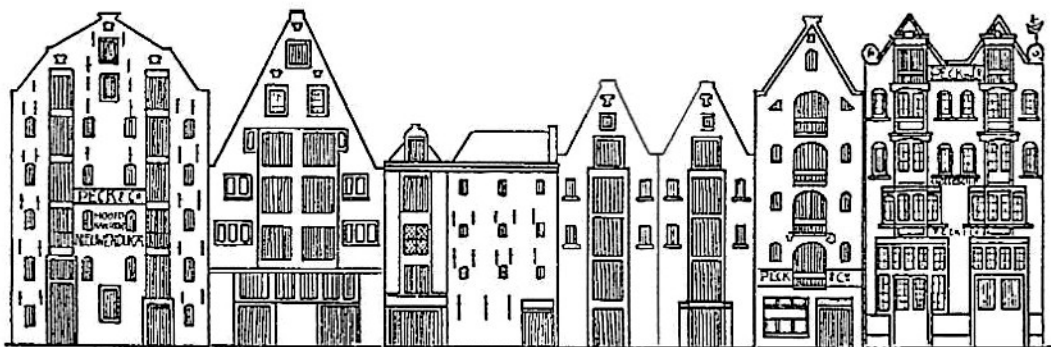
Kort na dit sterfgeval in 1872, begon de Heer G. de Vries, die voordien vele jaren werkzaam was aan „het kanaal door Holland op zijn smalst”, zooals het Noordzeekanaal in wording genoemd werd, zijn loopbaan bij Peck & Co. Na een tienjarige werkzaamheid werd hij in 1882, bij het 25-jarig bestaan der firma, tot procuratiehouder benoemd.

De Heer George Peck, zoon van den oprichter, geboren in 1864, ontving zijn practische opleiding in Engeland. Het was in het bijzonder het technische gedeelte der zaken dat hem aantrok. Hij trad in 1889 als deelgenoot in de firma op en hij heeft zich dan ook bepaaldelijk voor de technische afdeeling

geïnteresseerd. Talrijke reizen naar het buitenland werden door hem ondernomen, o.a. ook naar Amerika, om zich daar op de hoogte te stellen van de nieuwste verbeteringen in de constructie van machinerieën en gereedschappen. Zijn technische kennis, uitgebreid met de op deze reizen opgedane ervaring, zijn voor de firma van groot nut geweest.

Eenige jaren later kreeg de oudste firmant en medeoprichter, de Heer J. H. H. Leonhardt bij de uitbreiding der zaken de medewerking van zijn beide zonen, waarvan de oudste, de Heer G. Leonhardt in 1895 en de jongste, de Heer W. Leonhardt in 1898 als deelgenooten in de firma werden opgenomen. Bij den aanvang der nieuwe eeuw besloot hij zich terug te trekken en de leiding der zaken aan de jonge vennoten over te dragen.

Met ingang van 1 Januari 1900 ving dus een nieuw tijdperk aan, waarin de zaken van Peck & Co. beheerd werden door de drie jongere vennoten, de Heeren George Peck, G. Leonhardt en W. Leonhardt. Slechts korten tijd heeft de oude Heer Leonhardt van zijn welverdiende rust kunnen genieten. Reeds

op den 2den Juli 1904 ontviel hij, in den ouderdom van 71 jaren, aan de zijnen. Hoewel hij was uitgetreden, is hij gedurende deze jaren voor de jongeren in vele belangrijke zaken een betrouwbare vraagbaak en raadgever geweest. Dat hij het gouden jubileum niet heeft mogen beleven van de zaak, aan welke hij van den aanvang met zoo groote energie zijn beste krachten had gewijd, viel zeer te betreuren.

Op 5 April 1909 trof de firma een tweede slag, doordat de Heer Peck, toen de oudste firmant, na een korte ongesteldheid in den leeftijd van 45 jaar kwam te overlijden: een groot verlies voor de firma, omdat deze nu zijn praktische ervaring, vooral op technisch gebied, moest ontberen.

Intusschen was reeds op 19 Juli 1908 de Heer G. de Vries, sedert 1882 procuratiehouder, overleden. Op 15 Mei 1910 is de Heer J. Meyer als algemeen chef bij

de firma in dienst getreden. Hij werd op 14 Juni 1921 tot procuratiehouder benoemd. Op 1 Februari 1927 zag hij zich genoodzaakt wegens gezondheidsredenen rust te gaan nemen. Helaas heeft de rust hem geen herstel gebracht; reeds 1 Januari 1928 is hij overleden.

Twee zonen van den oudsten firmant zijn achtereenvolgens in de laatste jaren als deelgenooten in de firma opgetreden: de Heer G. J. G. Leonhardt met ingang van 1 Januari 1927, diens broeder de Heer W. Leonhardt Gzn. met 1 Juli 1929. Firmanten zijn thans dus de Heeren G. Leonhardt en W. Leonhardt (zonen van den oprichter) en beide zoons van den eerstgenoemde, de Heeren G. J. G. Leonhardt en W. Leonhardt Gzn.

In 1921 werd de Heer C. J. Hagedoorn, die in 1901 als jongste bediende bij de firma in dienst was getreden en die langzamerhand een meer leidende positie had weten in te nemen, tot algemeen chef benoemd. Sedert begin 1929 is hij procuratiehouder.

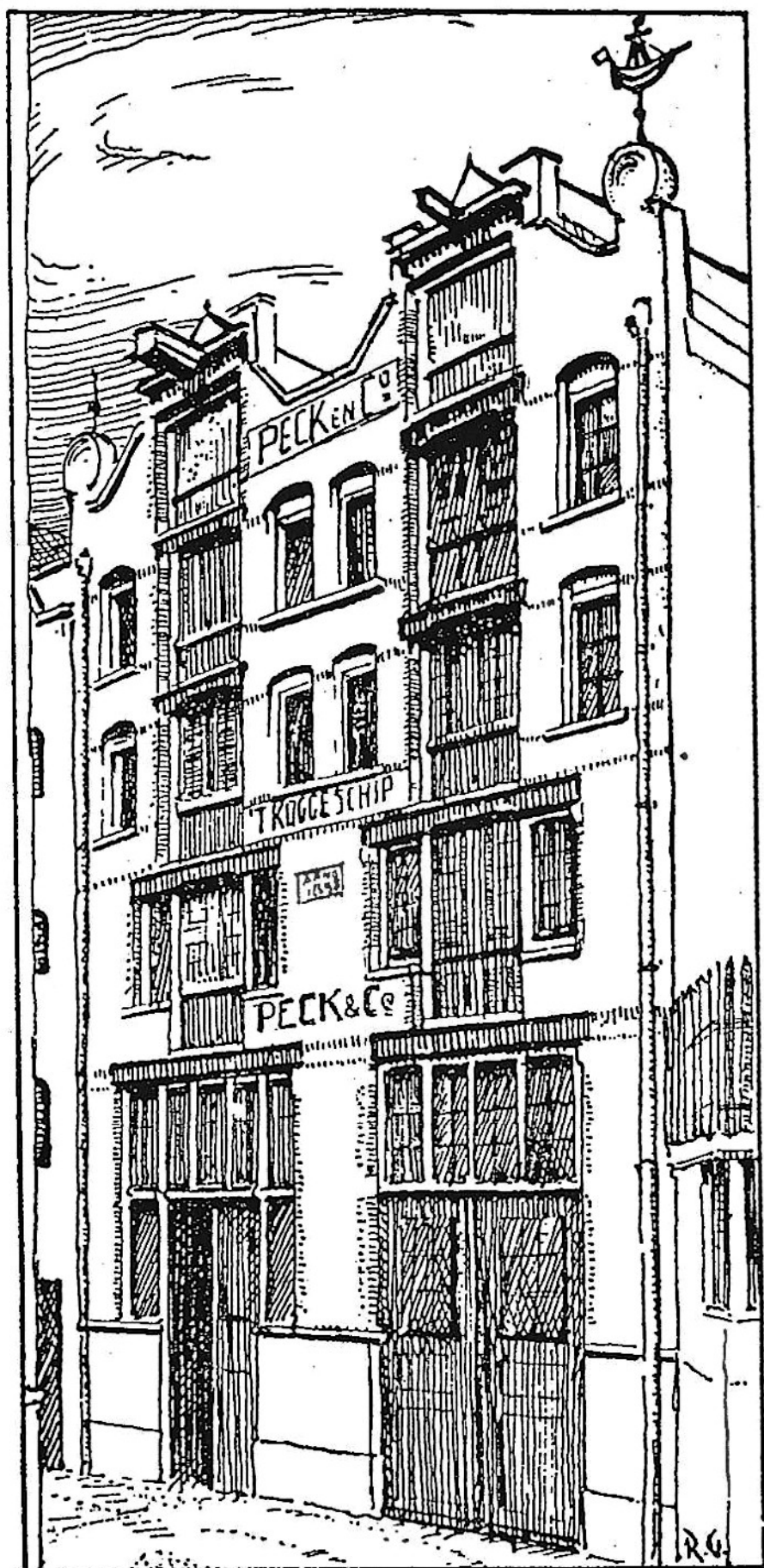
Het personeel had op 1 Januari 1932 een sterkte van 155 man, waarvan 21 personen meer dan 25 en 4 meer dan 40 dienstjaren hadden.

*

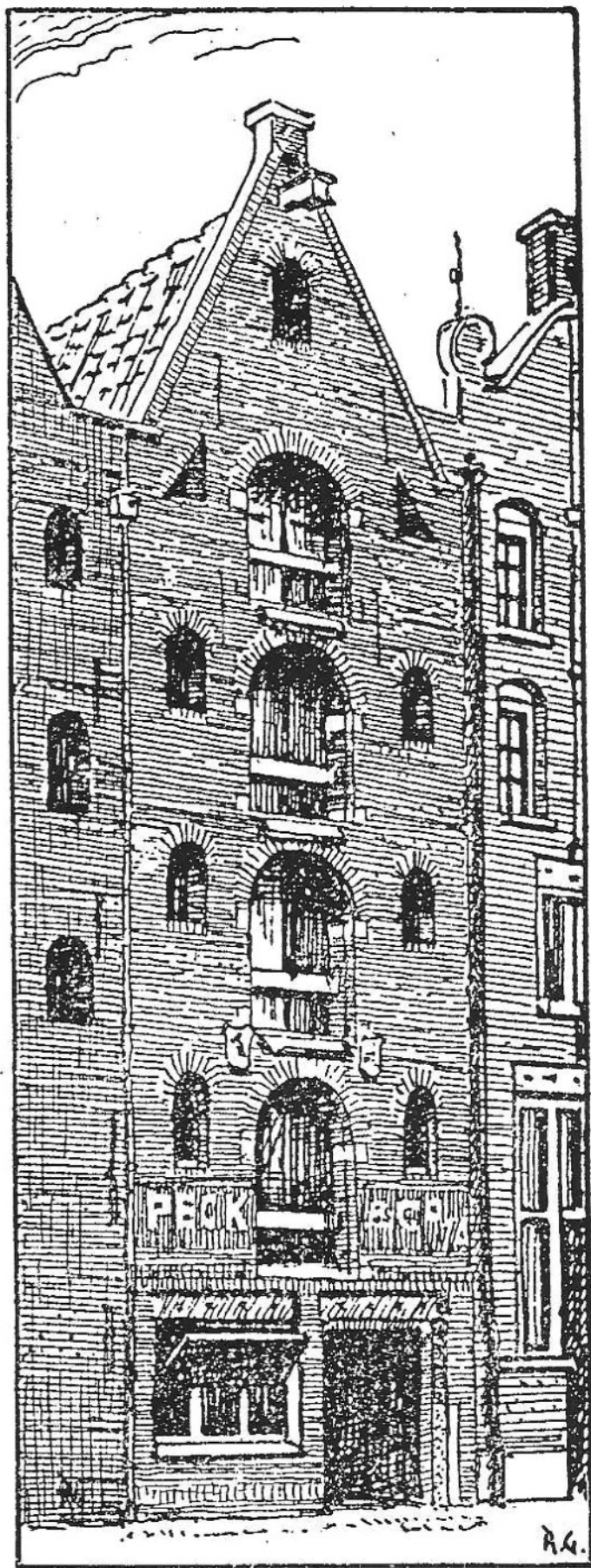
ALS besluit van dit Gedenkschrift, ook nog enkele woorden aan het heden en aan de toekomst te wijden, ware zeker verleidelijk. Helaas echter is van het heden niet veel opwekkends te vertellen en de toekomst, althans de naaste, biedt weinig bemoedigende perspectieven.

Onder deze omstandigheden geeft de dag van 27 April 1932 dan ook geen aanleiding tot bijzonder feestbetoon in ruimeren kring, maar de firma heeft toch gemeend door het uitgeven en aanbieden van dit geschrift de herdenking van haar 75-jarig bestaan niet geheel ongemerkt te mogen laten voorbijgaan.

Het pakhuis Het Koggeschip -
Koggestraat 9. (Gebouwd in 1900).

Het pakhuis Bok en Beer
Koggestraat 7.

Leeuw en Leeuwin na den brand van de
Ronde Luthersche Kerk in 1822.